

Beogradska filharmonija
Sezona 2021/22
Baš smo vas se uželeli

Petak, 18. mart 2022.

Hosein Piškar
Julijan Štekel, violončelo

Jan Sibelijus
Noćna vožnja i svitanje, op. 55

Trajanje: oko 16 minuta

Ernest Bloh
Šelomo: Jevrejska rapsodija za violončelo i orkestar

Trajanje: oko 20 minuta

Jan Sibelijus
Simfonija br. 3, op. 52 u Ce-duru

Allegro moderato
Andantino con moto, quasi allegretto
Moderato – Allegro ma non tanto

Trajanje: oko 30 minuta

Nesumnjivo najveći finski kompozitor, **Jan Sibelijus** (1865-1957) kroz čitav XX vek bio je predmet kontroverzi i sukobljenih mišljenja muzičkih profesionalaca. Maler je, na primer, njegovu muziku opisao kao *obični kič, začinjen izvesnim nordijskim orkestarskim finesama, kao sa prstohvatom nacionalnog sosa*. I pored brojnih kritika, Sibelijusov uspeh kod publike nikada nije bio doveden u pitanje. Kompozitori koji su stvarali u XX i XXI veku poput Mortona Feldmana ili Magnusa Lindberga su, pak, imali veoma visoko mišljenje o njegovoj muzici. Vizionarski aspekti Sibelijusove muzike, naročito izuzetno jedinstvo muzičkih elemenata i izvrsno rukovanje velikim formama, pomogli su mu da osigura jedan od najređih kvaliteta dodeljenih popularnih kompozitora – uvažavanje stručne javnosti.

U Sibelijusova najpoznatija dela ubrajaju se sedam simfonija (od kojih su 1, 2 i 5. najčešće na repertoaru), Koncert za violinu i orkestar, i nekoliko tonskih poema, sa *Finlandijom* kao najpopularnijom. Jedno od ne tako često izvođenih ali stilski ujednačenih, izražajnih i duboko potresnih dela, svakako je **Noćna vožnja i svitanje**.

Delo je nastalo 1908. godine, a kao inspiracija su kompozitoru poslužila dva izvora: poseta rimskom Koloseumu i doživljaj spektakularnog izlaska sunca tokom vožnje sankama od Helsinkija do Kerva. Premijera je doživela loše kritike i gotovo čitav naredni vek provodi u grupi njegovih najmanje cenjenih dela. Poslednjih godina se sve češće nalazi na repertoaru dirigenata koji uviđaju uzbudljiv karakter i psihološko bogatstvo kompozicije. Među njima su Osmo Vanska, Alan Gilbert, Dejvid Robertson, Esa-Peka Salonen i Sakari Oramo.

Simfonija br. 3, op. 52 u Ce-duru, delo je nastalo u istom stvaralačkom periodu. Napisana 1907. godine, koncipirana je kao trostavčno simfonijsko delo. Došavši između romantičarskog intenziteta prve dve i ozbiljnije kompleksnosti kasnijih Sibelijusovih simfonija, ovo je vedro, trijumfalno i naizgled izvođački jednostavno delo. Ekonomičnost muzičkih sredstava očigledna je, naročito u prvom stavu, i neretko direktno asocira na Betovena. Delo je premijerno izvelo Helsinško filharmonijsko društvo, pod dirigentskom palicom autora. Iako se ne ubraja u najpopularnija dela Jana Sibelijusa, Simfonija br. 3 je našla svoje mesto u savremenom koncertnom repertoaru.

Između dva Sibelijusova ostvarenja nalazi se koncertantno delo američkog kompozitora švajcarskog porekla, **Ernesta Bloha** (1880-1959). **Šelomo: Jevrejska rapsodija za violončelo i**

orkestar, poslednje je delo iz kompozitorovog *Jevrejskog ciklusa* – grupe kompozicija kroz koje je tragao za svojim muzičkim identitetom. Nakon završetka rada na ovom delu, Bloh je emigrirao u SAD. *Šelomo* je napisan 1915-16., a premijerno izveden 3. maja 1917. godine u Karnegi Holu u Njujorku. Solista je bio Hans Kindler, dirigent Artur Bodanski, a na koncertu su izvedena i druga dela iz Blohovog ciklusa, uključujući i premijeru *Izraelske simfonije* pod upravom autora, kao i *Tri jevrejske tonske poeme*.

Reč *Šelomo* je hebrejska varijanta imena Solomon, a autor u istoimenom delu koristi violončelo da predstavi glas kralja Solomona. Bloh jeste crpeo inspiraciju iz Biblije, ali je neposredno stvaralačko nadahnuće dobio gledajući u voštanu figuru Kralja Solomona koju je uradila Katarina Barjanski, supruga violončeliste Aleksandra Barjanskog kome je delo posvećeno.

Šelomo je strukturalno podeljen u tri odseka, pri čemu je svaki odvojen upotrebom različite teksture i tema u cikličnoj formi.

Bloh je godinama kasnije delo opisao ka psihoanalizu njegovog nesvesnog kreativnog procesa, pri čemu je solo violončelo inkarnacija kralja Solomona, dok orkestar predstavlja svet oko njega, kao i životna iskustva. Takođe je naveo da u određenim situacijama orkestar odražava Solomonove misli, dok solo violončelo prikazuje njegove reči.

mr Asja Radonjić